Il-Letteratura tad-Determinazzjoni

Riflessjonijiet Kritiċi dwar il-Poeżija ta' Nadia Mifsud

Olivia Borg

Introduzzjoni: Leħen Avventuruż

Il-ġabriet ta' poeżiji Żugraga u *Kantuniera 'l Bogħod* bid-differenzi u s-similaritajiet kollha tagħhom jintroduċu fil-qasam letterarju lil Nadia Mifsud (1976-), leħen frisk u awtentiku li jagħti lill-kitba dimensjoni ġdida kemm tematikament u metaforikament kif ukoll viżwalment, u li għandu jokkupa post prominenti fil-qasam tal-letteratura kontemporanja. Huwa leħen li jfittex id-distakk mill-għeruq tiegħu iżda fl-istess waqt jammetti li d-dell tal-kultura Maltija jinsab jiġri warajh, jifgah bid-"daħna tas-sufarelli" u jxennqu biċ-"ċa*f*ċi*f*a n^{k}e*jj*u$_{\dot{z}}$a tal-baħar"[1] (Mifsud, *Żugraga* 60). Imnaqqxa fis-subkonxju ta' din ir-ruħ Maltija "ta' barra," hemm "tifkiriet tat-tfulija/diżillużjonijiet taż-żgħożija" (Mifsud, *Żugraga* 57) li parzjalment joffru kenn f'mumenti iebsa bħal meta tasal "il-weġgħa muta" (Mifsud, *Żugraga* 61) iżda li paradossalment huma "suppost minsija ..." (Mifsud, *Żugraga* 57).

Fiżikament, dawn jistgħu jidhru bħala ġabriet żgħar ta' poeżija iżda marsusa bejn iż-żewġ qoxriet tal-kotba hemm versi b'dinamiżmu emottiv ma jaqta' xejn; intensità ta' mimlija passjoni li qiegħda tistinka biex tippenetra fil-ġewwieni tal-qarrejja tagħha billi theżżeż il-pedamenti u twaqqa' l-ħitan. L-esperjenzi f'dan id-djarju konfessjonali jvarjaw mid-diżappunt fl-imħabba

1 L-ittri f'din il-kwotazzjoni qegħdin skont kif jidhru fl-oriġinal.

li hija dejjem xifer, dejjem "irdum" (Mifsud, *Żugraga* 31), għad-delużjoni wara maltempata f'relazzjoni (Mifsud, *Żugraga* 34), għat-turija tad-distakk bejn dak li ngħidu u dak li nagħmlu, għar-realizzazzjoni tal-mara li titgħallem mill-iżbalji u li eventwalment tqum fuq saqajha bl-emozzjonijiet kollha li dawn l-istati jġibu magħhom. Għaldaqstant, aħna u naqraw nintebħu li dawn kienu jew jistgħu faċilment għad ikunu l-esperjenzi tagħna.

Awtriċi ta' Ġrajjietha

Żugraga u Kantuniera 'l Bogħod ilissnu wkoll l-esperjenzi ta' mara deċiża li tirrifjuta li tappoġġja l-kultura patrijarkali li rifdet bosta mil-letteratura Maltija tul is-snin. Hija mara li fiha hemm maħżun splussiv li jispara lil hinn mill-ktieb, lil hinn mill-konfini letterarji stabbiliti u fuq kollox lil hinn mill-preskrizzjonijiet soċjali li jiddettaw lill-mara x'għandha tagħmel. Din li nsibu f'*Żugraga* u f'*'Kantuniera 'l Bogħod* mhix biss poeżija espressiva, kif inhi l-letteratura kollha, iżda hija wkoll assertiva, proprju għax minbarra li tfisser u tirrakkonta trid tasserixxi, tafferma u tenfasizza. Fil-bidu tal-ktieb *Żugraga* Mifsud tfakkarna fi kwotazzjoni ta' Virginia Woolf li tgħid li "għal parti kbira mill-Istorja, il-mara kienet anonima." F'din il-ġabra l-mara tegħleb l-anonimità u taħfen l-awtonomija. F'"manifest għal binti," Mifsud tgħid li fiha hemm imġemmgħa

> r-rabja
> il-qilla
> ta' nannti
> u bużnannti
> u dawk kollha li qabilhom
> jew bħalhom
> riedu
> u ma setgħux
> għax ma kinux irġiel. (Mifsud, *Żugraga* 51)

Ir-rieda kienet hemm, preżenti fil-ġewwieni ta' dawn il-ġenerazzjonijiet passati ta' nisa iżda kellhom jordmuha għax is-setgħa kienet limitata u f'xi

waqtiet, ineżistenti. Iżda Mifsud, b'wiċċha minn quddiem u b'konvinzjoni tistqarr li hi ttenni "l-kliem li qatt ma lissnu," tgħix "il-ħajja li qatt ma basru" u toħlom "il-ħolm li fgawlhom f'ġufhom," li kien inaċċessibbli sa minn qabel twelidhom (Mifsud, *Żugraga* 51). Tispikka s-sejħa ta' Mifsud biex il-mara tagħraf il-potenzjal tagħha u taġixxi 'l barra mill-kostruzzjonijiet soċjali u mill-qafas istituzzjonali li jaħkmuha u jiżvalutawha u f'dan id-dawl tiftiehem malajr il-mistoqsija tagħha ta' fejn huma n-nisa Maltin li naqqxu isimhom fl-Istorja. Ninnotaw li Mifsud tirrabja wkoll għal dawk in-nisa, partikolarment ta' żmienna, li mingħalihom huma emanċipati iżda li ironikament huma "rotob ġuġuwa" (Mifsud, *Kantuniera 'l Bogħod* 37) u traġikament qatt ma ndunaw li dejjem appoġġjaw il-kultura partijarkali.

Minkejja dan is-sens ta'ribelljoni, Mifsud tiċċelebra l-maternità li fiha tilmaħ l-importanza taċ-ċiklu tal-kontinwità; il-"kuntratt perpetwu" (Mifsud, *Żugraga* 49) bejn l-omm u l-ulied. F'dawn il-poeżiji, il-mara mhux talli għandha postha fl-Istorja iżda ssawwar l-Istorja tagħha anki billi toħloq il-forom tal-espressjoni poetika tagħha hi stess għax hija s-sid tagħha nnifisha. Sadanittant, hi tagħmel minn kollox biex taħsad l-għeruq tal-possessjoni kif tevoka tant tajjeb il-poeżija "Il-Jien li ma jienx" li hija stqarrija li tirrifjuta li tħaddan il-valuri tal-folla waqt li trodd importanza assoluta lis-suġġettività meta lill-persuna li tindirizzalha l-poeżija Mifsud tgħidilha l-"jien li ma jienx/li fassaltli int" (Mifsud, *Żugraga* 58). F'din il-poeżija, Mifsud tpoġġi dan id-diskors dwar l-identità tagħha fl-isfond tal-metafora tal-ħjata għax l-identità tal-bniedem hija meħjuta ħaġa waħda miegħu. Din il-persuna kienet kważi bdiet "ixxellel" iżda l-poetessa ma riditx "iġġarrab," ma riditx li tilbes il-libsa li ppreparalha ħaddieħor. B'ton ċiniku u mqareb, fi tmiem il-poeżija lil din il-persuna l-poetessa tgħidilha "għall-inqas iffrankajtlek li toftoq kollox" ladarba rrifjutat li tilbes din il-libsa li kienet għadha fl-istadji inizjali tagħha. F'dan il-każ "iġġarrab" hija mgħobbija bit-toqol tat-tifsir għax tirreferi kemm għal meta xi ħadd jipprova l-ħwejjeġ u kemm għall-mixja tal-bniedem matul l-esperjenzi li ġġib magħha l-ħajja. Fil-kuntest ta' din il-poeżija ż-żewġ tifsiriet huma preżenti u bit-taħlit tagħhom ma' xulxin joffru 'esperjenza' letterarja ħajja.

F'"Ċanfira," Mifsud ukoll tirrifjuta li tilbes il-libsa li ħititilha ommha, tirrifjuta li tikkonforma ma' diskors li għaliha sar "kantaliena" (Mifsud, *Żugraga* 59). Tisħaq li hi ma temmen f'ħadd u f'xejn ħlief fiha nnifisha u immedjatament wara

tipproblematizza anki lilha nnifisha għax wara kollox, hi li hi bniedma bħall-oħrajn, min verament hi? Kliem ommha jinsab preżenti "bħal boċċi tal-kamla" bejn il-lożor ta' ħajjitha u wiċċ nannitha "fil-gradenza" ta' moħħha iżda hi dik li hi, differenti minn kif dejjem xtaquha, mara b'personalità "sK*u*nt^{r}ata" li "tilfet ruħha" tipprova tagħmel sens mill-prinċipji li għaddewlha ta' madwarha tul is-snin (Mifsud, *Żugraga* 59-60). F'din is-silta tispikka l-alliterazzjoni konsonantali fuq in-/n/ li permezz tagħha Mifsud trodd it-taqbida tagħha f'termini ta' ħsejjes konsekuttivi li jimplikaw id-determinazzjoni li akkumpanjatha matul dan il-vjaġġ fl-għarfien.

iva, tlift ruħi
u moħħi wkoll
nifli u niżen
ngħarbel u nipprova nifhem
nissara mal-prinċipji
li writtu u tajtuni

jekk taħseb li se nemmnek
għax int ommi
sejra żmerċ (Mifsud, *Żugraga* 59).

Nistgħu ngħidu li *Żugraga* u *Kantuniera 'l Bogħod* jinħallu fi vjaġġ ta' moħħ, ta' qalb u ta' ruħ li jipprova jġegħelna nifhmu dak li jseħħ fina u madwarna. F'widnejna tasal vuċi li ma tibżax mill-kunflitt jew mill-konfront, vuċi kunfidenti u determinata li ma tibżax tisfida lil dawk li jridu jaħkmuha jew jippaternalizzawha. Meta ssib ruħha fil-labirint tal-kunflitti tal-ħajja, kemm bħala bniedma u bħala mara, ma tingħelibx miċ-ċirkostanzi iżda taħrab it-triq tal-kompromess, titbiegħed mill-manipulazzjoni u tissokta tfittex il-ħelsien. Mhuwiex biss il-ħelsien fiżiku jew letterali iżda huwa wkoll ħelsien lingwistiku u letterarju f'termini ta' lessiku, ritmu, ton, forma, figuri tad-diskors u l-bqija. Il-fatt li *Żugraga* u *Kantuniera 'l Bogħod* huma djarji poetiċi li ssawru mill-perspettiva ta' mara diġà huwa ħelsien fih innifsu; ħelsien mir-riġidità patrijarkali u mid-diskors maskilista li ħakmu u jgħassru lil-letteratura u lis-soċjetà u lill-kultura kollha tagħna. Huwa turija li finalment qed tinbet ġenerazzjoni

ta' nisa li ma tibżax tartikola l-istejjer tagħha u li qed twarrab il-preġudizzji, il-miti u l-oppressjonijiet billi tiġġildilhom għax serqulha l-libertà u l-vuċi li bi dritt huma tagħha. F'"jiena Hi,"' Mifsud tenfasizza li minnha tinbeżaq "dinja ġdida" (Mifsud, *Żugraga* 47) b'referenza għat-tarbija ġdida li hija relatata ma', iżda distinta mill-omm. Iżda din hija referenza wkoll għal din il-perspettiva femminili li l-Professur Oliver Friggieri preċiżament isostni li "tiddistingwi ruħha sewwasew bħala diversità" (Friggieri 14). Forsi hija din id-diversità li tikkwalifika l-versi ta' Mifsud bħala skuntrati għax tiddistakkahom minn dak kollu li hu stabbilit. Fil-poeżiji ta' Nadia Mifsud hemm dinamiżmu emottiv li ma jaqta' xejn u fil-maġġoranza tal-każi huwa espost b'mod espliċitu. F'"murtal'" u "'L.'" il-poetessa tesprimi l-qagħda interna tagħha b'ton meta tgħid "demmi ġIgĠiFoGu" (Mifsud, *Żugraga* 18) u "demmi jdamdam/itambar bla heda/il-marċ tal-indannati" (Mifsud, *Żugraga* 28).

Mifsud, taqta' linja fina bejn ir-raġel bħala figura fih innifsu li tixxennaq għalih anki b'ħarsitha u l-attitudni maskilista li tipprova trażżan u ssikket lill-mara. Mhijiex influwenzata minn xi femminiżmu radikali li jobgħod lir-raġel, anzi, ir-raġel huwa preżenti fil-poeżija tagħha, sal-punt li anki jidher bħala l-mistieden "għażiż." Tħoss il-bżonn għal din il-preżenza ta' essri maskili sal-punt erotiku u tieħu gost bl-interess tiegħu fiha iżda ma tridux joġġettivizzaha jew ipoġġiha f'kategoriji preskritti universalment. Dan il-kunċett tevokah preċiżament Judith Butler (1956-) għax skontha 'mara' hija aktar minn sempliċiment 'mara' imma hemm dinja sħiħa suġġettiva, li mhix tonda u "għandha ponot jaqtgħu" (Mifsud, *Kantuniera 'l Bogħod* 31) li tistenna li tiġi skoperta anki għal dak li għandha xi tgħid dwar ir-raġel. Butler tgħid li *"If one 'is' a woman, that is surely not all one is."*

kelma waħda kienet
- waħda -
kelma-sfida li biha kont mingħalik
se timpressjonani
u sbilt għalik
u għax jien bla kantunieri

għidtlek
raġel

jiena mara
mara jien
jekk jogħġbok tħares lejja, ħares
b'daqshekk ma ddejjaqnix
jekk trid ukoll tmiss, miss
ladarba anki jien irrid
imma tippruvax taħkimni
għax daqsek kapaċi nqandilha did-dinja
tippruvax tirfisni
li ma tmurx titfixkel f'saqajk stess
u tispiċċa titgerbeb inti
terġax tipprova ssikkitni
għax xorta b'ħarsa waħda
- b'ħarsa -
kapaċi ntarrxek (Mifsud, *Kantuniera 'l Bogħod* 34-5).

F'"The Laugh of the Medusa" (1975) Hélène Cixous (1937-) tinqeda bil-metafora tat-titjira meta tgħid li *"Flying is woman's gesture – flying in language and making it fly."* M'hemmx dubju li f'din il-ġabra Mifsud "ittir" bil-lingwa billi permezz tagħha timraħ fi mkejjen fejn tinħall mill-oppressjonijiet għax tesplora d-dinja mil-lenti tagħha. U hawn ifiġġ paradoss ieħor meta nintebħu li għandna poeżija b'linġwaġġ dirett, mingħajr logħob bid-diskors, fis-sens li nsibu estroverżjoni assoluta sal-punt li tipprovoka, iżda mbagħad wieħed ma jistax jinnega t-"tħaddim elastiku" (Friggieri 12) tal-kelma meta Mifsud tinqeda b'bosta elementi fosthom il-multipliċità ta' perspettivi li tixħet fuq il-kliem, il-logħob bid-daqs tal-ittri u l-alternanza bejn ittri kbar u oħrajn żgħar u ż-żwieġ, f'bosta mill-każi, bejn l-aspett grafiku u dak semantiku. Il-libsa mingħajr tifsila jew forma fissa hija xhieda tal-esperjenzi ġewwiena li huma mtellgħa fil-wiċċ u murija d-dawl anki jekk iseħħu fl-iktar saff profond u intimu tal-eżistenza tagħna bħala bnedmin, esperjenzi li wkoll m'għandhomx forma fissa għax mhumiex prevedibbli. Immanuel Mifsud, fid-daħla tiegħu għal *Kantuniera 'l Bogħod* hu tal-fehma li "Nadia Mifsud iddaħħlek fil-privat mhux daqstant għall-gost esibizzjonista daqskemm biex turik li l-affarijiet mhux dejjem huma kif jidhru" (Mifsud, "Jiena Mara" 9). Tant hu hekk li fil-ħajja, bħal fil-letteratura, meta

mingħalik tkun qed tara l-passaġġ dritt kollu quddiemek, tirrealizza li l-istorja se tieħu rotta differenti għax għadha kemm bdiet tiżbroffa fik. Il-flessibiltà li huma mogħnija biha l-kelma u l-forma huma rifless tal-kisba tal-flessibiltà tal-mara fuq il-livell personali, mara li qed tagħraf tiġġedded, l-ewwel u qabel kollox għax għarfet tkun hi. Fil-fatt, Mifsud stess preċiżament tistqarr:

> Wieħed mill-għanijiet ewlenin għala proprju nikteb huwa li naqla' s-sarima u nisfida dawk 'il-liġijiet mhux miktuba' [...] li għadhom isikktu lin-nisa minkejja li mingħalina qed ngħixu f'soċjetà li kisbet l-ugwaljanza. Huwa mhux biss importanti, imma neċessarju, li l-awturi nisa jiktbu dinjiethom mingħajr ebda riżerva. (Portelli).

L-attenzjoni għad-dettall u l-kliem mirqum li huwa maħsub biex isawwar it-tema u jikkumplimenta t-ton tal-poeżija jagħmlu lil Mifsud mgħallma tal-arti tal-kelma; vuċi raffinata li l-lessiku taf [is]saffih mill-għarbiel poetiku (Mifsud, *Kantuniera 'l Bogħod* 106). F'"żugraga – għal O."' Mifsud, lill-persuna li tindirizzalha l-poeżija tgħidilha li hi mhix "żugraga" u tagħlaq billi tavżaha "jekk trid tara l-ilwien tiegħi/ieqaf ilgħab" (Mifsud, *Żugraga* 30). Jekk din il-persuna trid tara l-awtentiċità tal-poetessa jeħtieġ li ma tibqax tilgħab biha, iddawwarha u timmanipulaha għall-gosti tagħha. Hekk kif il-gost tal-logħob biż-żugraga jinsab fil-fatt li wieħed idawwarha u jara l-kuluri tagħha jisfumaw f'xulxin, hekk ukoll meta din il-mara tkun "iddur u tagħqad" titħabbel u titlef lilha nnifisha. Mifsud ukoll tinqeda b'multipliċità ta' perspettivi meta tħaddem il-lessiku. Il-verb "jilgħab" fil-kuntest ta' din il-poeżija jġorr miegħu konnotazzjonijiet negattivi għax jindika li xi ħadd qed jagħmel li jrid b'ħaddieħor.

Minkejja d-dgħufijiet tagħha bħalma jkollu kull bniedem ieħor, b'kunfidenza, b'determinazzjoni, b'passjoni u kultant anki b'aggressjoni, Mifsud tiċċelebra l-kisbiet tagħha, tisfida lit-"taparsi rġiel" (Mifsud, Żugraga 40) u tipponta subgħajha lejn uħud min-nuqqasijiet li tostor fiha l-kultura tagħna. B'referenza għall-isterjotipi li l-poetessa titqabad kontrihom, Immanuel Mifsud jgħid "Hemm liġijiet oħrajn, aktarx antiki ħafna aktar mill-istituzzjonijiet li aħna familjari magħhom, li jafu jaddattaw irwieħhom, jinħbew u jinfdu l-qoxra. U jinħbew tant tajjeb li ninsewhom, imma qegħdin hemm" (Mifsud, "Jiena Mara" 9).

Il-poeżiji tagħha għandhom "dan il-karattru elastiku, kapriċċuż, sperimentali" (Friggieri 13) għax Mifsud tfittex l-alternattiva anki fil-mod kif tuża l-ispazju tal-paġna vojta u fiha hemm "avventuriżmu letterarju li ma jiqafx" (Friggieri 14) prinċipalment imnissel ukoll mill-interpretazzjonijiet u l-konnotazzjonijiet li tħalli kull poeżija, anki jekk qasira. F'Mifsud l-esperimentazzjoni stilistika hija xhieda tal-avvanz tal-mara, però f'Mifsud din l-esperimentazzjoni toħroġ anki fuq il-livell viżwali għax twarrab għalkollox il-limiti imposti mill-grafija konvenzjonali.

Nadia Mifsud, b'dispjaċir u bi sfida wkoll tistaqsi "fejn huma n-nisa tagħna?" (Mifsud, Żugraga 45) għax minkejja li Mifsud hija Maltija 'ta' barra' u minkejja li ma taqbilx mal-mod kif il-kultura tagħna emarġinat lill-mara, pajjiżha bil-kultura tiegħu jinsab preżenti fil-vini tagħha u għalhekk tipponta subgħajha lejn in-nuqqasijiet tiegħu għax tridu jkun aħjar, għax trid li n-nisa li jibqgħu Malta jkollhom l-istess opportunitajiet bħal u daqs dawk li bħalha jħallu pajjiżhom. Issemmi lista ta' nisa li għamlu isem bħal "Kahlo, Woolf, Nin, Claudel, Plath, Sand, Chopin, Tsvetaïeva, Colette, de Beauvoir …" (Mifsud, Żugraga 45) iżda fost dawn, sfortunatament, m'hemm ħadd Malti. Fid-daħla għall-ġabra ta' poeżiji ta' Nadia Mifsud, Oliver Friggieri jgħid li l-espressjoni poetika ta' Mifsud tikkonsisti f'

> mara u vuċi deċiża ta' kundizzjoni komuni għal nisa li jifhmu lilhom infushom fit-termini tad-differenza mid-dinja maskili. […] Hi kitba b'impenn morali, li jitlaq mill-persuna individwali u jfittex li jasal sat-truf tal-ġemgħa magħrufa bħala mara, il-kotra tan-nisa li jaraw fil-qagħda femminili art wiesgħa li titlob definizzjoni u addattament. Dawn il-poeżiji miktubin minn mara huma dwar il-mara (Friggieri 11).

It-terminu "mara" għandu diversi sfumaturi u definizzjonijiet, anzi, nistgħu ngħidu li għandu tifsiriet daqskemm jeżistu nisa. Ma jikkonsistix f'ġemgħa kollettiva li tiġbor lil kulħadd fi ħdanha u għalhekk il-poeżiji ta' Mifsud huma miktubin minn mara dwar mara bl-istejjer u l-esperjenzi tagħha li daqskemm huma individwali jistgħu joqorbu lejn it-tiġrib ta' xi qarrejja iżda li xorta ma jkoprux l-esperjenzi tan-nisa kollha.

Il-Barranija ta' Ġewwa

Ix-xogħlijiet ta' Nadia Mifsud li joffru l-perspettiva ta' Maltija 'ta' barra' li hija midħla ta' pajjiżha daqskemm hija distakkata minnu. Fil-poeżija tagħha tesplora spazji miftuħa u oħrajn li jintrigawna iżda tesplora wkoll ir-relazzjoni intima tagħha ma' dak il-post partikolari; "il-fatt kif il-perspettiva tagħna tinbidel skont l-angolu li nkunu qed inħarsu minnu. It-titlu tat-tieni ġabra poetika, *Kantuniera 'l Bogħod* jindika preċiżament dan għax fuq naħa din l-espressjoni tindika li xi ħaġa hija pjuttost viċin waqt li min-naħa l-oħra, id-distanza, għalkemm qasira, hija biżżejjed biex tostor dak li qed jiġri" (Reljić). Mifsud stess tirrimarka li dawn l-ispazji qatt ma ħasbet fuqhom jew attirawha meta kienet għadha tgħix f'Malta iżda mal-mument li fih emigrat, dawn l-ispazji ma baqgħux 'tas-soltu' (Reljić).[2] Il-Belt, kif jindika t-titlu ta' waħda mill-poeżiji taraha "mod ieħor" (Mifsud, *Kantuniera 'l Bogħod* 49). F'qalbha, tikkuntenta bir-"riħa tal-ħobż jinħema," iz-zekzik tal-anzjani, ir-radju jinstema' mill-bogħod "taħt sema forn qalil" (Mifsud, *Kantuniera 'l Bogħod* 49).

F'dawn il-mumenti, meta fi kliemha stess tinħoloq "dinja sħiħa ta' memorji" (Reljić) tippreferi tħalli ruħha [t]intilef fis-sigrieti sħan, [t]ħalli 'l dil-belt tirrakkuntal[ha] ħalli b'hekk ikollha esperjenza kompleta tal-post anki permezz tal-involviment tas-sensi (Mifsud, *Kantuniera 'l Bogħod* 49-50). Hija dik li ruħha "[t]ħalliha titbennen" fuq bejt li għaliha hu ħabib antik (Mifsud, *Kantuniera 'l Bogħod* 52). Għax paradossalment, għalkemm dawn l-imkejjen qed tarahom minn dimensjoni ġdida, huma l-istess imkejjen li fihom seħħew "l-ħrejjef ta' dar[ha] (Mifsud, *Kantuniera 'l Bogħod* 50). Mifsud tiftakar li dawk ir-residenti li osservat huma ħutha Maltin u d-dehra ta' "turista" hija biss qoxra li ma jirnexxilhiex iġġegħelha tiċħad għeruqha għax

arthom u baħarhom nisslu wkoll lili
nibża' niġbed ir-ritratt
li ma mmurx ma' tbissimthom
naħfnilhom ruħhom (Mifsud, *Kantuniera 'l Bogħod* 50-1).

2 *"But what I'm really interested in are spaces and how we interact with them, the way our perspective shifts according to where we are standing.*
The title of this collection, Kantuniera 'l Bogħod, *tries to convey that idea – on the one hand, you could say "it's just round the corner" which implies that something is pretty close; on the other hand, the distance is already such that you cannot actually see what is happening on the other side."*

Dan il-vers jixhed kemm Mifsud tħalli n-nixxiegħa tal-ħsieb tmexxiha u kemm għandha personalità flessibbli li taċċerta li ma taqax f'rappreżentazzjonijiet ritrattistiċi riġidi iżda toħloq xbihat defmiljarizzati li aktarx jinbidlu ma' kull żjara. Hija poeżija li tapprezza l-mument aktar milli tippreservah. Hija dik li tħobb lil pajjiżha aktar kemm titbiegħed minnu, dik li tistaqsi "fejn hu pajjiżi?" (Mifsud, *Kantuniera 'l Bogħod* 45) meta kienet proprju fih. Hija dik li xxerred demgħa mat-tluq u magħha lura tieħu kemm tista' esperjenzi.

moħħi jkompli jittaqqal
b'dak kollu li l-bagalja
ma wesgħetx (Mifsud, *Kantuniera 'l Bogħod* 54).

Konklużjoni: Poeżija Enerġetika

Il-poeżija ta' Mifsud titkellem dwar l-esperjenzi tal-ħajja ta' kuljum, inklużi dawk l-aktar misturin u profondi u tuża lingwa ħajja u dinamika li dejjem lesta li tiġġedded bħan-nisa li jippopolaw bosta mill-poeżiji u li jsawru l-istorja tagħhom għax jirrifjutaw li jinħbew "fin-normalità tad-diskors" li jixħet lil kulħadd f'keffa waħda (Micallef vii). Għall-mara l-"ġdida" dan id-diskors "normali" strutturat minn qabel ma niġu fid-dinja huwa arroganti għax ixejjinha. Dawn huma poeżiji li, anki jekk ma jsolvux il-problemi li jġibu magħhom l-inugwaljanzi u l-oppressjonijiet, però jqanqlu għax jindirizzaw l-istrutturi soċjali u globali li qed jikkawżawhom. Huma terapewtiċi jew fi kliem Mifsud stess jagħtu "serħan" (Portelli) lil min jidentifika magħhom. Bla dubju ta' xejn hija d-determinazzjoni l-forza ewlenija li tħeġġeġ lil dan l-"ispirtu liberatorju" (Mifsud, "Jiena Mara" 11) jerfa' rasu biex jikkonfronta, jesprimi, jerotiċizza, jikkonvinċi, jistieden u fuq kollox, iqaċċat il-paraventu li ħbieh għal millenji sħaħ. Aktar minn hekk, Immanuel Mifsud jemmen li hija "determinata sal-punt li ssir stinata" (Mifsud, "Jiena Mara" 12).

Biblijografija

Butler, Judith. "Subjects of Sex/Gender/Desire." *Feminisms*. Ed. Sandra Kemp u Judith Squires. Oxford: Oxford University Press, 1997. 278-85. Stampat.

Cixous, Hélène. "The Laugh of the Medusa." Trad. Keith u Paula Cohen. *Signs: Journal of Women in Culture and Society* 1.4 (Summer 1976): 875-93. Internet. 4 ta' Diċembru 2015.

Friggieri, Oliver. Nadia Mifsud – L-Għarfien tal-Femminilità. *Żugraga*. Ta' Nadia Mifsud. Malta: Nadia Mifsud, 2009. 11-4. Stampat.

Micallef, Bernard. Is-Sensibilità Femminili bħala Djalogu mal-Ieħor. *Iżda Mhux Biss*. Ta' Maria Grech Ganado. Malta: Printwell, 1999. vii-xxxvii. Stampat.

Mifsud, Immanuel. "Jiena Mara": Il-Poeżija bħala Stqarrija Politika." *Kantuniera 'l Bogħod*. Ta' Nadia Mifsud. Malta: Edizzjoni Skarta, 2015. 8-19. Stampat.

Mifsud, Nadia. *Żugraga*. Malta: Nadia Mifsud, 2009. Stampat.

Mifsud, Nadia. *Kantuniera 'l Bogħod*. Malta: Edizzjoni Skarta, 2015. Stampat.

Portelli, Ramona. "Żammet il-Lingwa Maltija l-Prijorità Tagħha." *Kullhadd.com*. 10 t'Ottubru 2015. Internet. 16 ta' Jannar 2016.

Reljić, Teodor. "The faraway nearby: Nadia Mifsud." *Maltatoday*. 15 ta' Settembru 2015. Internet. 9 ta' Jannar 2016.